

torràs rata, axí com d'abans s'era, e que li donàs per marit un bell rat», *Merav.* II, 99.14; «la paraula *forada* ço que no *foradaria* la llengua», Jafuda (89v); «axí com la punta de la spasa *forada* tot lo que aconseguex, axí lo bon cavaller deu *foradar* e aconseguir a tots aquells qui mal volen fer a la crestiandat ni a la Sglésia», «com la pedra de la bombardada dava en la muralla, *foradava* lo mur, mas no derrocava, per sguart de la terra que hi havia», JoMartorell (Ag. I, 104; II, 94); «lo lloc hon se guarda lo pex, o barca *foradada* que's pot omplir de aygua y tenir peix», OPou (*TbPu.*, 69).

Fins avui segueix essent un verb d'ús general, gens rar en els escr. de la Renaixença: «busco cosidora --- perquè 'm surgeixi y apedassi la roba dels senyors, que no vull que vajan *foradats*», expressió una mica el·líptica per 'vestits amb roba foradada', NOLLER (*La Papallona*, 10).

Pot abraçar un grapat d'aplicacions concretes: p. ex. l'*herba foradada* que anomena en els Pirineus una herbeta, abundant a Soldeu (And.) «amb una munió com de càpsules vermelletes i còniques»: crec la que es diu *mille-pertuis* en fr., *trescalam* en català (1952). El que es fa amb les grans bótes de vi quan s'enceten, per treure'n una quantitat mòdica del líquid: *foradà* la bóta diuen a l'Alt Pallars més aviat que *fiblar-la* (Farrera, 1933).

A la zona extrema meridional de la llengua, on la -d- intervocàlica arriba al grau summe de feblesa (veg. Barnils, *Die Mundart von Alacant*), *foradar* havia de passar a *foraar*, de manera que *foradat* acaba contraient-se en *forat*: *El Escull forat* 'rocassa foradada en mar' davant Santa Pola. Com hem vist supra, en l'aragonès arcaic de Bielsa aquest verb es converteix en *fratar*: *fratâr* amb l'escarpra, *ya le han fratâto los pendientes* (1965).

Foradada 'túnel' [S. XIX], abans sobretot 'canonada, tuberia' [«canonada per hont ve l'aygua --- aquaeductus magni; *foradada cosa*: perforatus», *DTo.* 1670]; *forador*; *foradament* [c. 1500, Cauliac; Lacav.]. *+Foradable* [*DTo.* 1670].

CPT.: *Foradaparets* [«vectoriarius», *DTo.* 1670], equivalent antic de *rebeta-pisos* o fr. *cambricoleur*. *Foradamarges*.

DERIV. del ll. FORARE: *Foranca* [*DAG.*]: «cova de poca profunditat, forat gran en una roca, en la terra» (situant-lo vagament en la «prov. de Lleida»), «lloc silvestre de bosc espès» que *DAG.* i *AlcM* situen a Sta. C. de Q. i Lluçanès. La més coneguda és la *Foranca de la Muga* a l'arrencada de la Serra de Cadí (entre el Forat de Bimbóca i el coll de Tancalaporta), colladeta a la carena pirinenca i fondal emboscadíssim que hi condueix des del vessant berguedà (ja en la Guia del Berguedà de CATorras, vol. vi).

El tinc recollit com a NL genèric des de prop de Vic fins al Flamicell: 'fondal' a la ratlla entre Pna. de Vic i Lluçanès: «d'aquelles *foranques* de sota el Castell en diuen els Baubs», Muntanyola (1935), «lloc estret, un clot de terres», Sagàs (1953), «la *foranca* de Clot» (prop del mas de Clot, una clotada aspra) Castell de

l'Areny, «*foranca* de Cal Batzî» Nou de Malanyeu (1964); «si us fiqueu per aquelles *foranques* no en sortireu» 'congostos i clotarades de l'Aigua d'Ora', Llinars, 1935.

En la zona Lluçanès-Berguedà-Cardener significa, doncs, una clotada feréstega i emboscada. En canvi a les valls Valira-Segre i al Pallars Sob. es tracta d'una cavitat: la *Foranca* dels Colls és un avenc a Asnurri; «La *Foranca*» en un forat a la penya, a Estaís; no gaire lluny de la Noguera P., pujant i ja prop de les Bordes de Bertós m'ensenyaren: «lo Forat des Orandetes <'orenetes'> és aquesta *forança* que hi ha aquí»; i segurament és el mateix el mot contingut en les *Riques des Floranques* a Espui de Cabdella (amb una l' repercussiva, cf. *floresta* = *forest*).

Es presenta com una variant consonàntica del mot *boranc* i *esvorancar* 'badar un gros forat' que hem estudiat a *BORA*, sinó que ací hi ha *f-* en lloc de *b-*: aquest podria ser derivat del ll. FORARE, però l'apariament amb *esvoranc* germà pre-romà de FORARE, més aviat ens fa creure, junt amb el caràcter inequívoc del sufix *-anc(a)*, que es tracta d'una forma pre-romana d'aqueixa arrel indoeur. BHOR-: sigui amb la BH- representada per F- en un dialecte sorotàptic, sigui d'un encreuament del pre-romà BOR- [cèltic] amb el seu equivalent itàlic FOR-. *Foranc* no figura en Labèrnia (1839-88, ni Vogel, i solament recollit en alguna ed. tardana i dolenta de Lab.), pot ser mot fantasma per *foranca*, potser mal copiat.

DERIV.: *+Aforancar-se* 'entaforar-se' «no sé on se'm deu haver *aforancat* aquell paper», terme de Cardona, que usava el malaguanyat amic J. Picó Martí (1973); és el mateix que, en forma més alterada, sona pall. *anforroncar* «poner un objeto dentro de agujero o de un sitio muy difícil de sacar», Pol, *Vall d'Aneu*, p. 9; *enforancar-se* 'encauar-se, perdre's en una foranca, emboscar-se' (*s'ha enforancat en el bosc*) a Urgell, *DAG.*, 'ficar-se dins d'un lloc per amagar-se' que *AlcM* localitza a Cardona, Solsona i Pla d'Urgell. Ja hem vist que, per assimilació, a la V. d'Aneu han canviat *enforancar* en *anforroncar*; i després, des d'una forma **enforuncar-se* semblant a la d'Aneu, degué extraure's el substantiu *+forunca* que J. B. Xuriguera (de la rodalia Segrià-Lleida) em comunicà el 1964 amb el sentit de «forat, amagatall o cova a dins de la terra o de la roca», i «cau amagat dels conills»: «la fura entra a la forunca dels conills»; aquest exemple ens acaba d' aclarir un detall: per influència de *fura* (cat. occid. *furó*), *enforoncar-se* (Aneu) es degué mudar primer en **enforuncar-se*, tot seguit canviat en *enforuncar-se* (metàtesi vocàlica) i *forunca*, car la influència de *forat* havia de tendir a mantenir una inicial *for-*.

Ara bé el mot degué existir també en les muntanyes del Migjorn valencià, si bé allà només el tenim en una variant *foraca*, alterada fonèticament, i en part semànticament, per una influència estranya: deu usar-se des de Castalla a Monòver amb el sentit de 'xemeneia, llar de foc', car l'ha usat bastant en les seves narracions Enric Valor: «a la matinada tocaria a la porta de l'hostal, i dins encara quedaria caliu a la *foraca*: desengan-